

فصلنامه سیاست‌گذاری پیشرفت اقتصادی دانشگاه الزهراء (س)
سال چهارم، شماره سوم، پاییز ۱۳۹۵ (پیاپی ۱۲)

بررسی عوامل مؤثر بر کیفیت دارایی‌های بانکی در شبکه بانکی کشور ایران^۱

مهشید شاهچرا^۲ و فرزانه ابوالفتحی^۳

تاریخ دریافت: ۱۳۹۵/۰۴/۲۳

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۵/۰۶/۱۶

چکیده

ارزیابی کیفیت دارایی بانک‌ها که معمولاً مترادف با کیفیت تسهیلات اعطایی به کار می‌رود، به‌طور کلی، شامل شناسایی دقیق کلیه تسهیلات اعطا شده مشکل دار و محاسبه سهم آنها در کل تسهیلات و دستیابی به درجه سلامت دارایی‌های بانک می‌باشد. طبق آمار و ارقام منتشره از سوی بانک مرکزی در سالهای اخیر، نسبت تسهیلات غیر جاری به کل تسهیلات شبکه بانکی کشور، رشد قابل توجهی را تجربه کرده که نشان دهنده قفل شدن بخش قابل توجهی از منابع بانکی و عدم بازگشت آن به اقتصاد است. در این تحقیق، به بررسی عوامل مؤثر بر کیفیت دارایی‌های بانکی کشور در دو بخش عوامل درون سازمانی و عوامل برون سازمانی پرداخته شده است. به منظور برآورد مدل انتخابی، متغیرهای کلان اقتصادی و داده‌های ترازنامه‌ای بیست و پنج بانک از

۱. شناسه دیجیتال (DOI): 10.22051/edp.2017.15067.1085

۲. استادیار پژوهشکده پولی و بانکی (نویسنده مسئول): mahshidshahchera@yahoo.com

۳. کارشناسی ارشد دانشگاه آزاد علوم و تحقیقات تهران: f.abolfathi.320@gmail.com

شبکه بانکی کشور (بانک اقتصاد نوین، پارس‌یان، پاسارگاد، سامان، سرمایه، سینا، کارآفرین، انصار، ایران زمین، آینده، دی، شهر، مهر، پست بانک، سپه، ملی، صنعت و معدن، کشاورزی، مسکن، توسعه صادرات، توسعه تعاون، تجارت، رفاه کارگران، صادرات، و ملت) از سال ۱۳۸۵ تا ۱۳۹۴ به کار گرفته شده‌اند. در این تحقیق، تلاش بر آن بوده است تا ارتباط میان کیفیت دارایی و عوامل بانکی (نسبت سرمایه به دارایی، نسبت بازده دارایی‌ها، اندازه بانک، نسبت سپرده به دارایی، رشد وام، نسبت وام به دارایی) مورد بررسی قرار گیرد. علاوه بر این، تأثیر متغیرهای کلان اقتصادی (تورم و تولید ناخالص داخلی) بر کیفیت دارایی نیز مورد ارزیابی قرار گرفته است. در این مقاله، با استفاده از یک الگوی اقتصادسنجی شش مرحله‌ای و تخمین زنده خطی GMM (گشتاورهای تعمیم یافته)، این نتیجه حاصل شده است که ارتباط معنادار میان متغیرهای فوق‌الذکر (متغیرهای مستقل) و کیفیت دارایی در شبکه بانکی کشور وجود دارد.

واژگان کلیدی: کیفیت دارایی، تسهیلات غیر جاری، اندازه بانک،

تخمین زنده GMM

طبقه‌بندی JEL: E31, G28, G21.

۱. مقدمه

ارزیابی عملکرد سازمان‌ها و بنگاه‌های اقتصادی دارای فعالیت مشابه و بررسی نتایج حاصل از عملکرد آنها در یک دوره معین، فرایندی مهم و راهبردی محسوب شده که ضمن تعیین جایگاه رقابتی سازمان، نقش قابل توجهی در امر بهبود مستمر و افزایش کیفیت و اثربخشی تصمیمات مدیریت سازمان‌ها دارد. بانک‌ها نیز به عنوان مهمترین نهاد بازار پولی، از این امر مستثنی نیستند. از آنجا که کارکرد بهینه بانک‌ها، تأثیر بسزایی بر رشد و توسعه اقتصادی کشور برجای می‌گذارد، ایجاد شرایط و بسترهای لازم در جهت ارتقاء کیفی و کمی عملکرد بانک‌ها در سایه فضای رقابتی سالم، می‌تواند نقش قابل توجهی در دستیابی به اهداف داشته باشد. در این راستا، یکی از روش‌هایی که به بانک‌ها در جهت شناسایی جایگاه و موقعیت رقابتی و کیفیت

عملکرد خویش کمک می‌کند، سنجش عملکرد بانک‌ها از ابعاد گوناگون و رتبه‌بندی آنها است.

امروزه بانک‌ها نقش مهمی در تحولات پولی و مالی کشورها ایفا می‌کنند. تأمین مالی در زمره فعالیت‌های مهم نظام بانکی محسوب می‌شود. در واقع، اصلی‌ترین فعالیت بانک‌ها در برخی کشورها، ارائه خدمات مالی از جمله پرداخت تسهیلات، جذب منابع و مشارکت در تأمین مالی فعالیت‌های سرمایه‌گذاری و کمک به رشد اقتصادی تولید، اشتغال و سودآوری می‌باشد. از آنجایی که بخش مهمی از تسهیلات اعطایی بانک‌ها در قالب معوق، مطالبات سررسید گذشته، مشکوک الوصول و لاوصول به دلایل متعدد به سیستم بانکی برگشت داده نمی‌شود، این موضوع اساسی، چالش جدی را در شرایط موجود نظام بانکی ایجاد نموده است. در چنین شرایطی، کیفیت دارایی‌های بانکی، کاهش می‌یابد؛ و این امر به نوبه خود، مسائل و مشکلاتی را برای جریان وجوه نقد و نیز مدیریت نقدینگی بانک به همراه خواهد آورد.

سیستم بانکی از طریق جذب پس‌اندازها و اعطای اعتبار می‌تواند رشد اقتصادی و فرایند توسعه بخش‌های مختلف اقتصادی از جمله صنعت، کشاورزی و خدمات را میسر سازد. از آن‌جا که قسمت اعظم دارایی‌های بانک‌ها را تسهیلات اعطایی به مشتریان تشکیل می‌دهد، دقت در نحوه تخصیص بهینه منابع و استفاده از معیارهای مناسب برای بررسی و ارزیابی دقیق طرح‌های متقاضیان استفاده از تسهیلات، از عواملی است که همواره برای مدیران بانکی از اهمیت بسیاری برخوردار است. بانک‌ها به عنوان مهم‌ترین منبع تأمین‌کننده نیازهای مالی بنگاه‌های اقتصادی، از جایگاه ویژه‌ای در بازار سرمایه کشور برخوردارند. توان بانک‌ها در تأمین نیازهای مالی، به شکل قابل توجهی بر فعالیت‌های اقتصادی و عملکرد بنگاه‌های کشور تأثیرگذار بوده، و از این رو، توجه به کارآمدی و اثربخشی این نظام‌های مالی از اهمیت ویژه‌ای در اقتصاد کشور برخوردار است. با وجود اهمیت این نظام مالی، متأسفانه در سال‌های اخیر، شاهد روند فزاینده نارضایتی تولیدکنندگان از کمبود نقدینگی و ناتوانی بانک‌ها در تأمین نیازهای مالی آنها بوده‌ایم. این موضوع در حالی است که در این سال‌ها میزان نقدینگی موجود در کشور به مراتب نسبت به سال‌های گذشته بیشتر بوده است.

به اعتقاد کارشناسان، یکی از عوامل اساسی در کاهش توان وام‌دهی بانک‌ها، افزایش مطالبات معوق بانکی است که تأثیر قابل توجهی بر قدرت وام‌دهی نظام بانکی

کشور داشته، و به عبارت دیگر، مطالبات معوق زاییده دو بخش است: بخش اول، ارادی و اختیاری بوده و فرد وام‌گیرنده و وام‌دهنده و بخش دیگر، تحت تأثیر عوامل خارج از حیطه اختیار وام‌گیرندگان است که می‌توان به شرایط کلان اقتصادی و مالی نظیر تورم، نرخ ارز، نرخ سود و ... اشاره نمود. بنابراین، مدنظر قرار دادن و مدیریت عواملی که در حیطه درون سازمانی و برون سازمانی بر تسهیلات و مطالبات معوق بانک‌ها اثر می‌گذارند، امری ضروری است (ذوالنوریان، ۱۳۸۹).

از این رو در این مقاله، با استفاده از شاخص جدید، کیفیت دارایی‌ها در شبکه بانکی کشور ایران، و تأثیرات کیفیت دارایی‌ها در بانک‌ها بررسی و با بیان ادبیات موضوع و پیشینه تحقیق، مدل رگرسیونی و تخمین آن ارائه، و در پایان نیز به بیان نتایج و تحلیل‌های مورد نظر مبتنی بر تخمین‌ها پرداخته شده است.

۲. تأثیرات کیفیت دارایی‌ها در بانک‌ها

ارزیابی کیفیت دارایی بانک‌ها که معمولاً مترادف با کیفیت تسهیلات اعطایی به کار می‌رود، به طور کلی شامل شناسایی دقیق کلیه تسهیلات اعطا شده مشکل‌دار و محاسبه سهم آنها در کل تسهیلات دستیابی به درجه سلامت دارایی‌های بانک می‌باشد. امروزه بانک‌های پیشرفته و دارای مدیریت کارا در جهان، منابع قابل ملاحظه‌ای را به بررسی مستمر عملکرد وام‌ها و تسهیلات تخصیص می‌دهند و طبقه بندی تسهیلات با رویکرد به آینده را که در تطابق با توصیه‌های کمیته بال می‌باشد، به کار می‌گیرند. این نوع طبقه بندی در مجموع کمک می‌کند که ضمن تعیین ریسک اعتباری انواع تسهیلات، تصویر دقیق‌تری از کیفیت دارایی در دست باشد، به ترتیبی که بتوان درجه مقاومت بانک‌ها در مقابل شوک‌ها و نوسان‌های غیرقابل پیش‌بینی را اندازه‌گیری نمود. در مساله کیفیت دارایی‌ها، باید توجه به مطالبات معوق بانک‌ها داشت (امینیان، ۱۳۹۳).

کارشناسان، دلایل رشد سریع مطالبات معوق را به بیرونی و درونی تقسیم بندی می‌نمایند. دلایل بیرونی آنهایی هستند که خارج از کنترل نظام بانکی بوده و به شرایط اقتصاد کلان بستگی دارد. برای مثال، تحریم‌ها و بحران‌های مالی، نمونه‌هایی از علل بیرونی هستند که بر توان مالی دریافت‌کنندگان تسهیلات تأثیر گذاشته و می‌تواند بر افزایش مطالبات معوق اثر داشته باشد. به نظر می‌رسد شرایط اقتصاد کلان می‌تواند نقش مهمی در وضعیت پرتفوی اعتباری بانک‌ها و کیفیت مطالبات آنها ایفا نماید. بروز

بحران در سیستم مالی می‌تواند به خروج پس انداز سپرده‌گذاران از بانک‌ها منجر شود؛ به طوری اگر احساس ناطمینانی به سیستم بانکی و شرایط ناپایدار توسط پس اندازکنندگان پدیدار شود و آنان راهی بهتر برای نگهداری پس اندازهای خود بیابند، اقدام به خروج سپرده‌های خود از بانک‌ها می‌نمایند. به علاوه، از آنجا که بانک‌ها بخش عمده‌ای از سپرده‌های مشتریان را به صورت تسهیلات اعطا می‌کنند، در صورتی که تسهیلات به موقع بازپرداخت نشود، با کاهش ناگهانی منابع مواجه شده و در شرایط بدبینانه، حتی ممکن است وضعیت به ورشکستگی بانک‌ها هم منجر شود (تاجیک، ۱۳۹۲).

عوامل درونی که ناشی از سیاست‌ها و عملکرد داخلی بانک‌ها می‌باشد، شامل موارد ذیل است:

- ضعف در تشخیص اهلیت و ظرفیت متقاضی تسهیلات؛
  - عدم استخدام و به کارگیری افراد مجرب و متخصص در خصوص اخذ اطلاعات محرمانه مشتریان و تطبیق اطلاعات،
  - ضعف اطلاعات و آموزش کافی کارشناسان تخصصی بانک‌ها؛
  - فقدان نظام جامع ساز و کار متمرکز اطلاعات و رتبه بندی مشتریان؛
  - عدم دسترسی بانک‌ها و نبود نظام متمرکز تشخیص اصالت اشخاص حقیقی و حقوقی در اداره ثبت اسناد خصوصاً در زمینه اطلاعات ثبتی شرکت‌ها با نمایندگی‌های متعدد؛
  - استفاده از روش‌های سنتی در بررسی و اعطای تسهیلات؛
  - عدم تطبیق وثایق و تضمینات مأخوذه با میزان اهلیت و ظرفیت اعتباری مشتری؛
  - بی توجهی به بخشنامه‌های صادره در زمینه اعطای تسهیلات و رعایت نکردن مقررات وضع شده توسط مقامات ناظر بانکی؛
  - تغییر مدیریت شعب بانک‌ها به صورت دوره‌ای.
- به دلیل کمبود منابع و کیفیت پایین دارایی‌های بانکی، امکان سرویس دهی به مشتریان خوش حساب، جذب منابع و مشتریان جدید از طریق اعطای تسهیلات (حداقل معادل مطالبات معوق) در بخش‌های مختلف کاهش می‌یابد و از این رو، توان جذب منابع جدید در بانک کاهش خواهد یافت.

افزایش میزان مطالبات معوق بانک‌ها و کاهش کیفیت دارایی‌ها در بانک، موجب افزایش ریسک اعتباری بانک شده که به تبع، ریسک نقدینگی و عدم ایفای تعهدات بانک و همچنین ریسک رعایت نکردن مقررات را در بانک‌ها افزایش می‌دهد. براساس این افزایش ریسک، مؤسسات رتبه بندی مبادرت به تجدید نظر در رتبه بندی اعلامی خود کرده و رتبه آن بانک را کاهش می‌دهند، که می‌تواند به دلیل افزایش ریسک و کاهش رتبه بانک، دسترسی به امکانات و منابع بین‌المللی کاهش یابد (عباسقلی پور، ۱۳۸۹).

برای بررسی کیفیت دارایی بانک‌ها از بعد وام‌دهندگی، که مشکل مطالبات معوق بانک‌ها را شکل می‌دهد، در این مقاله پنج معیار اصلی در نظر گرفته شده است. این معیارها عبارتند از:

ظرفیت^۱: توانایی پرداخت قرض‌گیرندگان؛

وثیقه^۲: کیفیت دارایی‌های پشتوانه آن وام‌ها؛

شرایط^۳: اوضاع و احوال و شرایطی که نیاز به آن وام را پدید آورده اند؛

سرمایه^۴: تفاوت میان ارزش دارایی‌های قرض‌گیرندگان و بدهی آنها؛

خصلت^۵: تمایل قرض‌گیرندگان به بازپرداخت وام‌ها، که به وسیله پرداخت‌های گذشته آنها در مورد وام‌ها و سابقه اعتباری آنها سنجیده می‌شود.

کیفیت دارایی وام‌های بانکی به پرداخت به موقع وام‌دهندگانی که تعهدات قراردادی را برآورده می‌سازند، اشاره دارد. نرخ تسهیلات غیرجاری را برای وام ناخالص و پیش‌پرداخت به عنوان شاخص کیفیت دارایی استفاده می‌شود. کیفیت دارایی (ASQ) برای بانک i در زمان t به شکل زیر در نظر گرفته شده است:

$$ASQ_{i,t} = \frac{SSL_{i,t} + DL_{i,t} + LL_{i,t}}{GLA_{i,t}}$$

که در این رابطه $SSL_{i,t}$ ، $DL_{i,t}$ و $LL_{i,t}$ وام‌های سررسید گذشته، وام‌های معوق و وام‌های سوخت شده، در حالی که GLA_i وام ناخالص و پیش‌پرداخت برای بانک i در زمان t را نشان می‌دهد (الحسن و همکاران^۱، ۲۰۱۴).

---

1. Capacity
2. Coverage or Collateral
3. Condition
4. Capital
5. Character

اثرات رشد وام بر روی کیفیت دارایی به اینکه آیا رشد تحت تأثیر تغییر عرضه و یا تحت تأثیر عوامل دیگری باشد، باید مورد بررسی قرار گیرد. افزایش تمایل بانک برای وام‌دهی یا نیروهای تقاضا از وام گیرندگان برای اعتبار تقاضا اهمیت دارد. کیتون^۲ (۱۹۹۹) استدلال کرد که زمانی که رشد وام با تمایل بانک به وام تحریک می‌شود، وام‌دهی یا از طریق کاهش در نرخ وام دهی یا کاهش در نیازمندی‌های اعتباری برای وام‌های جدید، به دست می‌آید. این احتمال نیز وجود دارد که وام گیرندگان نکول وام خود را داشته باشند، و از این رو، بر روی کیفیت وام بانکی تأثیر می‌گذارند. با این حال، اگر رشد از طرف تقاضا باشد، عوامل کشش نرخ وام را به سمت بالا تحریک می‌کند و به افزایش نرخ بهره و شرایط اعتبار، تضمین نظارت بیشتر متقاضیان وام برای کاهش احتمال انتخاب نامساعد است. رشد وام دهی بانکی توسط رابطه

$$LG_{i,t} = \frac{LOAN_{i,t} - LOAN_{i,t-1}}{LOAN_{i,t-1}}$$

ترتیب به معنای رشد وام برای بانک i در زمان t ، وام‌ها و پیش‌پرداخت‌ها برای بانک i در زمان t ، و وام‌های و پیش‌پرداخت‌ها برای بانک i در زمان $t-1$ را نشان می‌دهند. رشد وام دهی با تغییرات در وام دهی می‌تواند بهتر از متغیر وام دهی تأثیرات شاخص‌ها و متغیرهای بانکی را نشان داده و کیفیت دارایی‌ها نیز از طریق شاخص فوق بر رشد وام‌دهی در بانک‌ها تأثیرگذار است.

این احتمال وجود دارد که دولت‌ها به بانک‌های بزرگ اجازه ورشکستگی دهند، کم باشد، لذا پیش‌بینی می‌شود که بانک‌های بزرگ نرخ‌های کمتری را برای اعطای تسهیلات دریافت می‌کنند و بالطبع بانک‌های بزرگ سود کمتری به دست می‌آورند. در مقابل می‌توان گفت اگر بانک‌های بزرگ سهم بزرگ‌تری از بازار داخلی را داشته باشند و در یک محیط غیر رقابتی عمل کنند، نرخ‌های تسهیلات می‌تواند بالا باقی بماند و متعاقباً بانک‌های بزرگ سود بیشتری به دست می‌آورند. علاوه بر این یک نظریه مدرن، کارآیی‌های به دست آمده مرتبط با اندازه بانک را به دلیل وجود صرفه‌های ناشی از مقیاس پیش‌بینی می‌کند، لیکن در همین حال این اندازه می‌تواند با زیان‌های ناشی از مقیاس به دست فراموشی سپرده شود (فلامینی^۳، ۲۰۰۹). وقوع بحران مالی آمریکا در سال ۲۰۰۸ ثابت کرد که صرفاً اندازه بانک‌ها نمی‌تواند عامل

1. Alhassan, et al.

2. Keeton

3. Flamini

بازدارنده اختلاس و تخلف در بازارهای پولی و مالی باشد. ورشکستگی بانک‌های بزرگی مانند لیمن برادرز^۱ آمریکا با سابقه ۱۵۰ ساله، بیانگر نقش انکارناپذیر رعایت قوانین و مقررات کمیته بال در تداوم و حیات بنگاه‌های مالی است و می‌تواند بر روی کیفیت دارایی‌ها در بانک‌ها تأثیرات بسزایی داشته باشد.

تصور غالب بر این است که اقتصادهای آزاد و سرمایه‌داری، دوره‌های تکرار رونق و رکود فعالیت‌های اقتصادی هستند. این دوره‌های رونق و رکود را سیکل تجاری می‌گوییم. انتظار می‌رود این متغیر- به عنوان نماینده‌ای از اثرات ادوار تجاری- اثر مثبتی بر سودآوری بانک‌ها داشته باشد. مقدار تولید ناخالص داخلی، بازتابی از چگونگی انجام فعالیت‌ها در چرخه اقتصاد است و انتظار می‌رود تأثیر مثبتی بر میزان تقاضا برای تسهیلات داشته باشد. همچنین هنگامی که مقدار تولید ناخالص داخلی کاهش می‌یابد و بخصوص در دوران رکود، ریسک نکول افزایش، و لذا بازدهی بانک‌ها کاهش می‌یابد (همان منبع).

۳. پیشینه پژوهش

در زمینه موضوع این پژوهش و بالاخص کیفیت دارایی‌های بانک، تحقیقات چندانی صورت نگرفته است. مطالعات انجام شده پیرامون دارایی‌های بانک، عموماً حول محورهایی چون آسیب‌شناسی مطالبات معوق، عوامل مؤثر درون‌سازمانی بر مطالبات معوق و یا رابطه بین ریسک اعتباری ناشی از مطالبات معوق و نرخ سود بانکی و یا رابطه بین مطالبات معوق و تئوری مخاطرات اخلاقی محدود بوده است.

براساس مطالعه سینکی و همکاران^۲ (۱۹۹۱)، مطالبات معوق بانک‌های بزرگ تجاری در ایالات متحده مورد بررسی قرار گرفته و نتیجه اینکه عوامل خارجی و بیرونی، باعث ایجاد مطالبات معوق و عوامل داخلی مانند نرخ‌های بهره بالا، موجب وام‌دهی بالا شده است. همچنین شرایط رکود اقتصادی منطقه، باعث ضرر و زیان بانک‌های تجاری می‌شود. در بررسی و تحقیق فوق از مدل رگرسیون ساده با لگاریتم خطی و داده‌های

---

۱. بانک برادران لیمن چهارمین بانک سرمایه‌گذاری در ایالات متحده بود، که در زمینه مدیریت سرمایه‌گذاری و بانکداری اختصاصی فعالیت میکرد. این بانک در پی بحران مالی ۲۰۰۷-۲۰۱۲ در تاریخ ۱۵ سپتامبر ۲۰۰۸ اعلام ورشکستگی نمود، که بزرگترین ورشکستگی در تاریخ ایالات متحده به شمار می‌آید. دارایی‌های این بانک به بانک بریتانیایی بارکلیز واگذار شد.

2. Sinkey, et al.

بانک های تجاری بزرگ در ایالات متحده در طی سالهای ۱۹۸۴ تا ۱۹۸۷ استفاده شده است.

گوین و هازمن^۱ (۱۹۹۶)، عوامل اقتصادی کلان که در بحران بانکی دهه ۱۹۹۰ در آمریکای لاتین مؤثر بوده است را مشخص کرده اند. طبق یافته های آنان، نرخ بهره داخلی، تورم انتظاری، رشد تولید ناخالص داخلی، تراز بازرگانی، درآمد داخلی، رشد تسهیلات بانکی، و رژیم ارزی در میان سایر متغیرها دارای بیشترین محدودیت بر روی توانایی اعطای وام می باشد. در شرایط حدی، بدتر شدن عوامل اقتصاد کلان، معمولاً پیشگام بحران بانکی می باشد.

در غنا، کاپور و همکاران^۲ (۱۹۹۱) و دامونت و همکاران^۳ (۲۰۰۴) شواهدی را مستند کردند که در آن شواهد تقریباً ۴۱ درصد از وام ها برای وام گیرندگان خصوصی در غنا غیر سودده بوده است و هفت بانک از یازده بانک، براساس تحلیل های حسابرسی، اعلام ورشکستگی کردند. منبع اصلی غیر جاری بودن وام، همان طور که توسط کیتون^۴ (۱۹۷۹) و استیگلیتز و ویس^۵ (۱۹۸۱) استدلال شد، از عدم تعادل در بازارهای اعتباری ناشی می شود. با توجه به عدم تقارن اطلاعات، بیشتر احتمال دارد که بانک ها در معرض اثرات بد انتخاب مشتریان وام با ریسک بالا قرار گیرند، زیرا آنها می توانند قیمت بالایی وام خواسته شده توسط بانک را تقبل کنند. علاوه براین، در نرخ بالایی وام ممکن است رفتار قبلی وام گیرندگان در سرمایه گذاری در پروژه های مخاطره آمیز را که احتمال پیش فرض را افزایش می دهد، در نظر گرفته شود.

در حالی که مطالعات متعددی ثبات سیستم های بانکی را در اقتصاد توسعه یافته و اقتصاد آسیایی در حال توسعه بررسی کرده اند، در مطالعات اولیه بر روی محرک های اساسی زیان های وام، کیتون و موریس^۶ (۱۹۸۷) دریافتند که محیط نامطلوب اقتصاد کلان، مقررات بدهی های بد و مشکوک را افزایش می دهد. در همین حال کیتون (۱۹۹۹) اولین شواهد ارتباط میان رشد اعتباری و استانداردهای اعتباری را ارائه می دهد سهم بالایی در میان بانک های امریکایی دارد. تحقیق کالریا و اسپیچر^۷ (۲۰۰۲) شامل

-
1. Gavin and Hausmann
  2. Kapur, *et al.*
  3. Daumont, *et al.*
  4. Keeton
  5. Stiglitz & Weiss
  6. Keeto & Morris
  7. Kalirai & Scheicher

کیفیت دارایی‌های وام بانکی است که اساساً تحت تأثیر عوامل اقتصاد کلان مانند نرخ بهره اسمی، شاخص تولید، بازده سهام و اطمینان سازمانی است. بوفاندی و روپل^۱ (۲۰۱۱) اثرات عوامل اقتصاد کلان را بر روی کیفیت وام‌های بانکی در بیست سال گذشته در ایتالیا بررسی کردند. براساس این مطالعه، تسهیلات غیر جاری خانگی مستقیماً با نرخ بیکاری، نرخ بهره اسمی و رشد GDP در ارتباط بوده و قیمت‌های مسکن دارای رابطه معکوس با عملکرد وام‌های اعطا شده به خانوارها در دوره مطالعه است.

با استفاده از یک نمونه بانک تجاری و پس انداز در اسپانیا از سال ۱۹۸۵ تا ۱۹۹۷، سالاس و سارینا^۲ (۲۰۰۲) عوامل تعیین کننده کیفیت دارایی بانکی را بررسی کردند. نویسندگان، به بسط اعتبار، اندازه بانک، رشد اقتصادی، ترکیب نمونه کارها، گسترش بهره، حقوق صاحبان سهام و ساختار بازار- به عنوان عوامل تعیین کننده مهم وام‌های بانکی- توجه کردند.

با به کار بردن مدل‌های رگرسیون پنل پویا و ایستا، پین^۳ (۲۰۰۳) عوامل اقتصاد کلان و خاص بانکی، تسهیلات غیرجاری را برای بانک اصلی انگلستان شناسایی کرد. تخمین رگرسیون پنل، رشد GDP، نرخ بهره واقعی، و رشد تجمعی وام تأخیری، و ترکیب پرتفوی وام تأمین زیان‌های وام بانکی اصلی انگلستان که مطالعه شده‌اند را توضیح می‌دهد.

راجان و دهال^۴ (۲۰۰۳) از تجزیه و تحلیل رگرسیون به منظور گزارش این مطلب استفاده کردند که شرایط مطلوب اقتصادی (رشد تولید ناخالص داخلی) و عوامل مالی از قبیل هزینه و شرایط اعتبار، اندازه بانک و تعیین موقعیت اعتباری به طور قابل توجهی بر روی مطالبات معوق بانک‌های تجاری در هند تأثیر می‌گذارد.

هو و لی^۵ (۲۰۰۴) تحقیقی را با موضوع "ساختار مالکیت و وام‌های معوق" انجام داده‌اند. این تحقیق با استفاده از اطلاعات ۴۰ بانک بازرگانی در تایوان در طول سالهای ۹۹-۱۹۹۶ انجام پذیرفته است. نتایج این تحقیق نشان داد چنانچه درصد مالکیت دولت در بانک‌های مذکور بیش از ۶۳/۵۱ درصد باشد، با خصوصی شدن آنها، نسبت وام‌های

-
1. Bofondi & Ropele
  2. Salas & Saurina
  3. Pain
  4. Rajan & Dhal
  5. Hu & Li

معوق کاهش می‌یابد. به عبارت دیگر، بانک‌ها بعد از حذف نظارت دولت، نسبت مطالبات معوق کمتری را تجربه می‌کنند. این تحقیق همچنین اثر منفی اندازه بانک بر افزایش مطالبات معوق را نشان داده است.

سالاس و سارنیا^۱ (۲۰۰۵)، بخش بانکداری اسپانیایی را طی سالهای ۱۹۸۴ تا ۲۰۰۳ به وسیله یک مدل رگرسیونی بررسی کردند، و به بررسی رابطه بین مطالبات معوق و رشد GDP، نرخ بهره مؤثر و شرایط اعتباری آسان پرداختند. این تحقیق به بلای کوتاه مدت-نگری و رفتار گروهی و مشکلات کارگزاری یا نمایندگی اشاره دارد که در پی آن، ممکن است مدیران بانک‌ها را به وام‌دهی به صورت گسترده در دوره‌های رونق اقتصادی وسوسه کند.

فوفاک^۲ (۲۰۰۵)، با استفاده از یک مدل رگرسیون و مجموعه داده پانل و براساس منابع اطلاعاتی چندین کشور آفریقایی صحرائی، نشان داد که رشد اقتصادی، افزایش ارزش نرخ ارز واقعی، نرخ بهره واقعی، حاشیه سود خالص و وام‌های بین بانکی، عوامل تعیین‌کننده و مهم مطالبات معوق در این کشورها می‌باشند. به عقیده وی، تورم عامل کاهش و تحلیل تدریجی دارایی خالص بانک‌های تجاری و متعاقباً ریسک اعتباری بالاتر در بخش‌های بانکداری کشورهای آفریقایی می‌باشد.

بابوک و جانکر^۳ (۲۰۰۵)، با استفاده از داده‌های ماهانه بخش بانکداری کشور چک در دوره سالهای ۱۹۹۳ تا ۲۰۰۵، از مدل جامع بدون قید VAR برای اندازه‌گیری تأثیر شوک‌های اقتصادی بر روی کیفیت وام‌ها استفاده نمودند. نسبت وام‌های معوق به کل تسهیلات به عنوان شاخصی برای کیفیت وام‌ها مد نظر قرار گرفت. طبق مدل برازش شده، رابطه قوی میان کیفیت وام‌ها و برخی متغیرهای اقتصادی بر اساس تابع عکس‌العمل آنی تأیید شد. متغیرهایی نظیر بیکاری، شاخص قیمت مصرف‌کننده (CPI)، تورم و شوک‌های ریسک اعتباری، باعث افزایش نرخ ارز حقیقی و مطابق با تئوری، باعث کاهش مطالبات معوق شده‌اند. شدت افزایش مطالبات غیرجاری نیز می‌تواند با بالا بودن بیکاری و انتظارات تورمی افزایش یابد.

---

1. Salas & Saurnia
2. Fofack
3. Baboucek & Jancer

جیمنز و سارینا^۱ (۲۰۰۶) و مک دونالد و ولنتاین^۲ (۲۰۰۹) بیان می‌دارند که در شرایط مناسب اقتصادی، هم وام‌دهندگان و هم وام‌گیرندگان نسبت به پروژه‌های سرمایه‌گذاری و توانایی بازپرداخت اقساط، اطمینان دارند؛ که به وضعیتی منجر می‌شود تا بانک‌ها سختگیری‌های موجود در شرایط اخذ تسهیلات را کاهش داده و بنابراین، ریسک بیشتری متحمل می‌شوند؛ در حالی که در شرایط رکود که سطح مطالبات غیر جاری و ذخیره مطالبات مشکوک الوصول بانک‌ها افزایش یافته است، بانک‌ها محافظه کارانه عمل نموده و شرایط اخذ تسهیلات را سخت‌تر می‌نمایند. در این شرایط، تنها واجد شرایط‌ترین متقاضیان قادر به دریافت وام جدید خواهند بود.

کمراج و پاشا^۳ (۲۰۰۹)، عوامل تعیین‌کننده مطالبات معوق بخش بانکداری گایانا را با استفاده از مجموعه داده‌ها و اطلاعات طی ۱۰ سال از ۱۹۹۴ تا ۲۰۰۴ برای ۶ بانک تجاری در یک مدل رگرسیون ساده بررسی، و بیان کردند که بین رشد تولید ناخالص داخلی و مطالبات معوق، رابطه معکوسی وجود دارد. همچنین پیشنهاد دادند که بهبود و پیشرفت در اقتصاد باعث کاهش مطالبات معوق می‌شود. از طرفی، بانک‌هایی که نرخ بهره نسبتاً بالایی را مطالبه می‌کنند و به صورت گسترده وام می‌دهند، متحمل زیان بیشتری نسبت به مطالبات معوق می‌شوند. براساس یافته‌های آنها، بانک‌های تجاری در زمان اعطای وام به بخش‌های صادراتی، می‌باید به وضعیت رقابت بین‌المللی اقتصاد داخلی بیشتر توجه کنند؛ چرا که عامل مهمی در توانایی بازپرداخت وام‌ها می‌باشد، وگرنه ممکن است منجر به مطالبات معوق بیشتری شود.

ابودریگا و همکاران^۴ (۲۰۰۹) تحقیقی با موضوع "نظارت بانکی و وام‌های معوق" انجام دادند. این تحقیق با استفاده از اطلاعات جامع بانکی، مالی و فضای قانونی ۵۹ کشور در طول سال‌های ۲۰۰۲ تا ۲۰۰۶، مدل جامعی برای توضیح تفاوت‌ها در سطح NLP بین کشورها ارائه داده است. نتایج نشان داد که سیاست سوددهی بیشتر و نسبت کفایت سرمایه (CAR)، سطح مطالبات معوق را افزایش می‌دهد. همچنین اثر مثبت مالکیت خصوصی، مشارکت خارجی و تمرکز بانکی بر کاهش مطالبات معوق نتیجه‌گیری شد.

1. Jimenez & Saurina

2. McDonald & Valentine

3. Khemrej & Pasha

4. Abdelkader, et al.

آنجلوس و وسیلیوس^۱ (۲۰۱۱) عوامل مؤثر بر مطالبات معوق را بر انواع وام نقدی، مسکن و کسب و کار در شبکه بانکی یونان مورد بررسی قرار داده و نشان دادند که تولید ناخالص داخلی، بیکاری، نرخ بهره و همچنین کیفیت مدیریت بر مطالبات معوق تأثیرگذار است و همچنین نتایج تحقیق نشان داد که تأثیر متغیرهای کلان اقتصادی بر انواع وام‌ها متفاوت بوده، به طوری که تغییر شرایط اقتصادی اثر کمتری بر معوق شدن وام مسکن دارد.

در یک مطالعه برای تثبیت بانکی بعد از بحران بانکداری در نیجریه، ازوها^۲ (۲۰۱۱) شواهدی را برای تحکیم سیستم بانکی که به تضعیف کیفیت دارایی بانک منجر می‌شود، ارائه داد. دی باک و دایمینتس^۳ (۲۰۱۲) پیوند میان کیفیت دارایی بانک و عوامل اقتصاد کلان را در ۲۵ بازار بانکداری در حال ظهور (آرژانتین، برزیل، بلغارستان، شیلی، چین، کلمبیا، جمهوری دومینیکن، مجارستان، هند، اندونزی، کره، مالزی، مکزیک، پرو، فیلیپین، پورلند، رومانی، روسیه، آفریقای شمالی، تایلند، ترکیه، اوکراین، اوروگوئه و ونزولا) از سال ۲۰۰۶ تا ۲۰۱۰ ارزیابی کردند. نویسندگان افت شناخته شده در نرخ ارز و بدتر شدن شرایط تجاری را به عنوان متغیرهای تأثیرگذار بر کیفیت دارایی بانک شناسایی نموده‌اند.

کلین^۴ (۲۰۱۳)، در بررسی علت وام‌های غیر قابل بازگشت در مرکز، شرق و جنوب شرق اروپا (CESEE) از سال ۱۹۹۸ تا ۲۰۱۱، سهام بانک، سوددهی، وام بیش از حد، بیکاری، تورم و نرخ ارز را به عنوان عواملی که باعث نوسانات در عملکرد پرتفوی وام بانکی می‌شود، شناسایی کرد.

لویز و همکاران^۵ (۲۰۱۲) در بخش بانکداری یونان برای شناسایی رشد اقتصادی، نرخ بیکاری، نرخ وام‌دهی و بدهی عمومی به عنوان عوامل خاصی که تغییرات در تسهیلات غیرجاری بانک را توضیح می‌دهد، بررسی کردند و دریافتند که نوع وام بانکی به طور قابل توجهی روی عملکرد سراسری پرتفوی وام بانکی تأثیر دارد. به طور ویژه، در حالی که کیفیت وام‌های مصرف‌کننده و وام‌های تجاری عمده‌تاً تحت تأثیر تورم نرخ

-
1. Angelos & Vasilios
  2. Ezeoha
  3. De Bock & Deymyanets
  4. Klein
  5. Louzis, *et al.*

وام‌دهی و رشد GDP واقعی اند، وام‌های مسکن در حداقل سطحی هستند که تحت تأثیر تحولات اقتصاد کلان قرار می‌گیرند

در ایران برای نخستین بار از سوی پژوهشکده پولی و بانکی توسط اعظم احمدیان بررسی تحت عنوان «ارزیابی شاخص‌های سلامت بانکی در بانک‌های ایران» انجام شده و آمارهای مربوط به عملکرد بانک‌ها در سال‌های ۱۳۹۰ و ۱۳۹۱ را دربرمی‌گیرد. این گزارش، وضعیت و رتبه بندی بانک‌های کشور را در هر یک از زیرمجموعه‌های شش‌گانه سلامت بانکی مشخص می‌کند. این گزارش برای بررسی سلامت بانک‌ها، از شاخص‌های «کفایت سرمایه»، «کیفیت دارایی»، «نقدینگی»، «سودآوری»، «کیفیت مدیریت» و «حساسیت به ریسک بازار» استفاده کرده است. در این تحقیق بانک‌ها به چهار گروه همگن «دولتی»، «تخصصی»، «خصوصی» و «خصوصی شده» تقسیم بندی شده اند بررسی‌های این تحقیق نشان می‌دهد که در میان چهار گروه همگن بانکی، «بانک‌های خصوصی» نسبت به سه گروه دیگر، از وضعیت مناسب‌تری در سلامت بانکی برخوردار بودند و بانک‌های خصوصی شده، تخصصی و دولتی در رتبه‌های بعدی قرار دارند.

در تحقیقی که به عنوان علل ایجاد مطالبات معوق و سررسید گذشته تسهیلات بانک مسکن طی دوره ۱۳۷۶-۱۳۶۵ توسط میر مجتبی هاشمی نودهی در سال ۱۳۷۷ در موسسه عالی بانکداری صورت گرفت، تأثیر متغیرهای باقیمانده در مدل (نرخ بهره بازار) و تفاوت نرخ سود تسهیلات بعلاوه جریمه با نرخ بهره بازار غیر متشکل پولی بر میزان مطالبات تأیید گردید.

تک دهقان (۱۳۷۹)، بررسی تأثیر متغیرهای کلان اقتصادی بر مطالبات معوق بانک صادرات ایران (حجم نقدینگی و تولید ناخالص داخلی)، پس از بررسی‌های بعمل آمده نشان می‌دهد که رابطه بین تورم و مقدار مطالبات معوق مثبت می‌باشد. از طرفی باز پس‌گیری مطالبات بانک به قدرت خرید یا درآمد سرانه ارتباط مستقیم دارد و چون در دوران رکود GDP کاهش می‌یابد بنابراین درآمد سرانه نیز کاهش می‌یابد و مقدار مطالبات معوق بانک افزایش می‌یابد.

گودرزی (۱۳۸۴) علل معوق شدن وام‌های پرداختی بانک رفاه کارگران و راهکارهای آن را مورد بررسی قرار داده است. در این نوشتار تأثیر دو دسته از عوامل از جمله عوامل درونزا و عوامل برونزا بر میزان معوق شدن مطالبات سیستم بانکی مطالعه

شده است. نتایج پژوهش بیانگر آن است که با افزایش تورم و تولید ناخالص ملی، میزان مطالبات معوقه افزایش می‌یابد. افزایش نرخ سود تسهیلات و نرخ ارز با معوق شدن مطالبات بانک‌ها رابطه معکوس دارد. عوامل درون‌زا از قبیل آموزش در درون سیستم بانکی، مهارت روسای شعب و همچنین میزان دسترسی به شعب هر یک به تنهایی در کاهش میزان مطالبات معوق می‌باشند. هر چند این عوامل تاثیرشان بر کاهش مطالبات معوق کم می‌باشد، ولی از عوامل مهمی هستند که باید به آنها توجه خاصی از طرف خود سیستم بانکی به عمل آید.

فرح بخش محمدی (۱۳۸۵)، در تحقیق خود با عنوان "بررسی ارتباط بین اطلاعات اعتباری و مطالبات معوق بانک (مطالعه موردی بانک ملی ایران)"، سعی کرده تا ارتباط بین اطلاعات اعتباری متقاضیان تسهیلات و مانده مطالبات معوق را مورد بررسی قرار دهد، با این فرض که منافع بانک هنگامی تضمین خواهد شد که بانک از متقاضی تسهیلات اطلاعات و آگاهی کافی داشته و با دید وسیع تری نسبت به اعطای تسهیلات اقدام نماید. وی با استفاده از روشهای آماری و اقتصادسنجی مانند همبستگی و رگرسیون به بررسی پرونده‌های اعتباری موجود در اداره اطلاعات اعتباری بانک ملی پرداخت.

در تحقیقی که با عنوان بررسی عوامل موثر بر مطالبات غیر جاری در بانک توسعه صادرات ایران و ارائه راهکارهایی در جهت کاهش نسبی آن طی دوره (۱۳۷۸-۱۳۸۲) توسط علمی در سال ۱۳۸۹ در دانشگاه تهران صورت گرفت. در این تحقیق با شناسایی، ارزیابی و میزان اثرگذاری عوامل موثر بر مطالبات غیر جاری در بانک توسعه صادرات ایران، به رهیافتهایی به منظور کاهش اینگونه دارایی‌ها دست یابد. این تحقیق ارتباط عوامل درونی چون نوع عقد تنظیمی با تسهیلات گیرنده، وثیقه یا تامین اخذ شده، مدت قرارداد تسهیلاتی و مبلغ تسهیلات را با مطالبات غیر جاری در یک دوره پنج ساله با استفاده از نرم‌افزار SPSS مورد ارزیابی قرار می‌دهد.

طباطبایی فر (۱۳۸۹) در تحقیقی با عنوان "شناسایی و تبیین عوامل و مؤلفه‌های مؤثر بر ایجاد مطالبات معوق از دیدگاه کارشناسان و مشتریان نظام بانکی (مطالعه موردی: شعب بانک ملی استان هرمزگان)"، از آزمون ناپارامتری فریدمن استفاده نموده که بیانگر آن است که ضعف در فرایندهای کارشناسی اعطای وام، تأثیر پذیری نظام بانکی از تحولات سیاسی و اقتصادی کشور و جهان، ضعف در فرایندهای نظارتی و

کنترلی حاکم بر وصول مطالبات، مداخلات سلیقه‌ای در اعطای اعتبارات و ضعف در فرایند اخذ وثایق و استفاده درست از آنها، بیشترین میانگین را به لحاظ تأثیرپذیری بر ایجاد مطالبات معوق بانک ملی استان هرمزگان داشته و در مقابل، کمترین میانگین نیز مربوط به عوامل ضعف در فرایند مکانیزه اعطای تسهیلات به مشتریان، ضعف در امور قضایی در فرایند وصول مطالبات بانکی و تفاوت در میزان نرخ تسهیلات اعطایی به مشتریان بوده است.

حیدری و همکاران (۱۳۸۹) اثر شاخص‌های کلان اقتصادی بر مطالبات معوق بانک‌ها را مورد بررسی قرار دادند. شرایط اقتصاد کلان و دخالت‌های دولت و بانک مرکزی در اقتصاد به همراه ادوار تجاری که در بستر اقتصاد جهانی شکل می‌گیرد، می‌تواند باعث تحریک سودآوری شرکت‌ها و گیرندگان انفرادی وام‌ها شده و مجموع تسهیلات و مطالبات معوق سیستم بانکی را تحت تأثیر قرار دهد. طبق مدل‌های برازش شده، تأثیر شوک متغیرهای اقتصادی که از اجرای سیاست‌های پولی و مالی نظیر تورم، رشد تولید ناخالص داخلی بدون نفت، حجم نقدینگی و نرخ سود تسهیلات، به ترتیب به وجود می‌آید، دارای بیشترین تأثیرات بر مطالبات معوق سیستم بانکی نسبت به سایر متغیرهای کلان اقتصادی هستند.

شعبانی و جلالی (۱۳۹۰) در مقاله "دلایل گسترش مطالبات معوق در نظام بانکی ایران"، پس از بررسی تجارب داخلی و خارجی درباره دلایل و راه‌های مقابله با معضل مطالبات معوق و انجام پژوهش‌های میدانی، بیش از سی عامل در بروز مطالبات معوق کشور را شناسایی کرده و پس از انجام آزمون فرضیه، نتیجه گرفته‌اند که در نظام بانکی ایران، نقش عوامل درون‌سازمانی در شکل‌گیری معوقات، از عوامل برون‌سازمانی بیشتر است. در پایان نیز بیش از سی راهکار برای مقابله با معضل مطالبات معوق کشور بیان شده است.

امیرلو و لطیف (۱۳۹۲) به بررسی مهم‌ترین عوامل مؤثر در ایجاد مطالبات معوق نظام بانکی برای ۱۸ بانک کشور پرداخته‌اند. نتایج این مطالعه نشان می‌دهد که نرخ تورم، رشد تسهیلات دو دوره قبل و رشد تولید ناخالص داخلی یک دوره گذشته، متغیرهای تعیین‌کننده و معنادار در توضیح رفتار مطالبات معوق نظام بانکی ایران می‌باشند. همچنین متغیر نرخ سود واقعی تسهیلات، دارای ارتباط منفی با مطالبات معوق در نمونه مورد بررسی بوده است.

۴. مدل تحقیق

تجزیه و تحلیل داده‌ها برای بررسی صحت و سقم فرضیات برای هر نوع تحقیق، از اهمیت خاصی برخوردار است. امروزه در بستر تحقیقاتی که متکی بر اطلاعات جمع‌آوری شده از موضوع مورد تحقیق می‌باشد، تجزیه و تحلیل اطلاعات از اصلی‌ترین و مهمترین بخش‌های تحقیق محسوب می‌شود. تجزیه و تحلیل داده‌ها فرایندی چند مرحله‌ای است که طی آن، داده‌هایی که از طریق به‌کارگیری ابزارهای جمع‌آوری در نمونه آماری فراهم آمده‌اند، خلاصه، کدبندی، بسته‌بندی و در نهایت، براساس روش‌های مرسوم هر حوزه علمی پردازش می‌شوند. انواع روش‌های تجزیه و تحلیل در اقتصاد عبارتند از: محتوای آماری، ریاضی، اقتصادسنجی، و ارزیابی اقتصادی اجتماعی. در پژوهش حاضر، برای تحلیل عوامل مؤثر بر کیفیت دارایی‌های بانکی کشور، از تحلیل اقتصادسنجی - تحلیلی مبتنی بر آمار و ریاضیات - استفاده شده است.

در هر مطالعه اقتصادسنجی، دو جزء اساسی وجود دارد: ۱- تئوری ۲- واقعیت. تئوری به شکل یک مدل اقتصادسنجی توسعه داده شده و واقعیت‌ها در قالب یک سری از داده‌های اصلاح شده، نشان داده می‌شوند. قدم اصلی در روش اقتصادسنجی، ترکیب این دو جزء می‌باشد. این مرحله یعنی تخمین مدل اقتصادسنجی، با استفاده از داده‌های اصلاح شده، مستلزم استفاده از یک سری تکنیک‌های اقتصادسنجی می‌باشد. در این قسمت، از آمار استنتاجی استفاده زیادی می‌شود. نتیجه این فرایند، یک مدل اقتصادسنجی تخمین زده شده می‌باشد. مدل تخمین زده شده، راهی برای اندازه‌گیری و آزمون روابط پیشنهادی توسط تئوری‌ها را فراهم می‌کند (محمدی و محمدزاده، ۱۳۸۹).

این پژوهش، به دنبال آزمون کیفیت دارایی‌های بانک با عوامل درونی و بیرونی مؤثر بر کیفیت دارایی است، به طوری که عوامل درونی بانک شامل متغیرهای ویژه بانکی و عوامل بیرونی، متغیرهای کلان اقتصادی می‌باشد. داده‌های پژوهش مربوط به اعضای نمونه آماری است که بر مبنای اطلاعات و داده‌های سالانه در دوره زمانی ۱۳۸۵ تا ۱۳۹۴ انجام گرفته است. جامعه آماری شامل جامعه بانکی ایران و نمونه آماری پژوهش شامل ۲۵ بانک خصوصی و دولتی ایران می‌باشد که عبارتند از: بانک اقتصاد نوین، پارسیان، پاسارگاد، سامان، سرمایه، سینا، کارآفرین، انصار، ایران زمین، آینده، دی، شهر،

مهر، پست بانک، سپه، ملی، صنعت و معدن، کشاورزی، مسکن، توسعه صادرات، توسعه تعاون، تجارت، رفاه کارگران، صادرات و ملت است.

در این تحقیق، به منظور گردآوری داده‌ها، از صورت‌های مالی بانک‌ها شامل صورت و زیان و ترازنامه بانک‌ها استفاده شده است؛ به طوری که جهت گردآوری اطلاعات و آمارهای مربوط به عملکرد بانک‌ها، از گزارش عملکرد نظام بانکی که توسط پژوهشکده پولی و بانکی بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران ارائه می‌شود، استفاده شده و آمارهای مربوط به نرخ تورم و نرخ رشد تولید ناخالص داخلی، از پایگاه‌های اطلاعاتی نظیر بانک مرکزی گردآوری شده است. به منظور گردآوری داده‌های بخش تئوریک و ادبیات موضوع تحقیق، از روش کتابخانه‌ای (با سود بردن از ابزارهایی همچون کتاب‌ها، مقالات، پایان‌نامه‌ها و متون دیجیتالی) استفاده می‌شود. در ادامه، جدول توصیفی متغیرهای مدل ارائه شده است.

جدول ۱. آمار توصیفی متغیرها

متغیرها	میانگین	انحراف معیار
نسبت سرمایه به دارایی	۱۴/۳	۱۷/۱
نسبت کیفیت دارایی	۱۶/۵۸	۱۳/۲
بازدهی حقوق صاحبان سهام	۲۱/۴۲	۱۶/۳
نسبت وام به دارایی	۵۸/۶	۱۳/۱
اندازه تورم	۵/۵۲	۰/۸۳
رشد تولید ناخالص داخلی	۴۰/۲	۲۳/۹
نسبت سپرده به دارایی	۶۲/۸	۲۱/۴
اندازه بانک	۸/۷	۳/۲۴

منبع: یافته‌های تحقیق

با توجه به اینکه داده‌های تحقیق حاضر نیز دارای ابعاد مکانی (بانک‌ها) و زمانی (دوره مورد مطالعه) هستند، بنابراین از مدل‌های رگرسیون داده‌های پانل برای بررسی و سنجش روابط بین متغیرها استفاده می‌شود. در این مطالعه، از نرم‌افزار *views7* استفاده شده است. بر اساس مطالعه الحسن و همکاران (۲۰۱۴)، مدل اقتصادسنجی پژوهش که بیانگر روابط بین متغیرهای تحقیق با یکدیگر است، به صورت زیر نشان داده می‌شود:

$$ASQ_{i,t} = \alpha_i + \beta_1 ASQ_{i,t-1} + \beta_2 LG_{i,t} + \beta_3 SIZE_{i,t} + \beta_4 CAPITAL_{i,t} + \beta_5 LOAN_{i,t} + \beta_6 GDP_{i,t} + \beta_7 ROE_{i,t} + \beta_8 INF_t + \varepsilon_{i,t}$$

که در آن، $ASQ_{i,t}$ نسبت کیفیت دارایی برای بانک i در زمان t ، $LG_{i,t}$ نرخ رشد وام i در زمان t و $SIZE_{i,t}$ اندازه بانک (لگاریتم دارایی‌های بانک) i در زمان t است. اندازه بانک، یکی از متغیرهای داخلی اثرگذار بر روی کیفیت دارایی بانک می‌باشد. $CAPITAL_{i,t}$ نسبت سرمایه به دارایی بانک i در زمان t است. سرمایه مناسب و کافی، یکی از شرایط لازم برای حفظ سلامت نظام بانکی است و هریک از بانک‌ها و مؤسسات اعتباری برای تضمین ثبات و پایداری فعالیت‌های خود، می‌باید همواره نسبت مناسبی را میان سرمایه و ریسک موجود در دارایی‌های خود برقرار نماید.

همچنین $LOAN_{i,t}$ نسبت وام به دارایی بانک i در زمان t است. نسبت وام به سپرده، به عنوان حدی که یک بانک قادر است برای حمایت از عملیات وام‌دهی، سپرده‌ها را تجهیز نماید، مشخص شده است و می‌تواند میزانی را که یک بانک از محل سپرده‌ها قادر به وام‌دهی است را مورد ارزیابی قرار دهد. $ROE_{i,t}$ بازدهی دارایی‌های بانک i در زمان t است و به عنوان متغیر سودآوری استفاده می‌شود. یکی از شاخص‌های مهم سلامت مالی شرکت و کارایی مدیریت آن، توانایی شرکت در کسب سود قابل قبول و یا برگشتی راضی‌کننده سرمایه‌گذاری آن می‌باشد. بدیهی است که سرمایه‌گذاران تمایلی به مشارکت در شرکتی با سودآوری و درآمدسازی ضعیف ندارند، چرا که سودآوری اندک، در قیمت سهام و توانایی بالقوه شرکت در پرداخت سود سهام تأثیر منفی دارد.

از عوامل خارجی مؤثر بر کیفیت دارایی بانک‌ها می‌توان عوامل اقتصاد کلان و ویژگی‌های صنعت بانکداری را نام برد. این تحقیق تنها بر دو عامل اقتصاد کلان، نرخ تورم و نرخ رشد تولید ناخالص داخلی متمرکز می‌باشد. $GDP_{i,t}$ نرخ رشد GDP سالانه i در زمان t است. مقدار تولید ناخالص داخلی از جمله شاخص‌هایی است که در اقتصاد کلان مورد استفاده قرار می‌گیرد.

$INF_{i,t}$ نرخ تورم سالانه در زمان t است. نرخ رشد شاخص قیمت مصرف‌کننده (نرخ تورم) عبارت است از افزایش سطح عمومی قیمت کالاها و خدمات. تورم بر ارزش واقعی درآمدها و هزینه‌ها تأثیر می‌گذارد. لذا با توجه به اینکه تورم قابل پیش‌بینی یا غیر قابل پیش‌بینی باشد، تأثیر آن بر سودآوری، ممکن است مثبت یا منفی باشد. در حالت

اول، اگر نرخ تورم قابل پیش بینی باشد، بانک‌ها می‌توانند نرخ‌های بهره را به موقع و متناسب با تورم تعدیل نمایند، که این امر باعث رشد سریع‌تر درآمدها نسبت به هزینه خواهد شد. لذا می‌توان گفت در این حالت، نرخ رشد شاخص قیمت مصرف‌کننده تأثیر مثبتی بر کیفیت دارایی‌ها دارد.

در حالت دوم، اگر تورم قابل پیش‌بینی نباشد، بانک‌ها ممکن است به آرامی نرخ‌های بهره را تعدیل نمایند، که این امر باعث رشد سریع هزینه‌ها نسبت به درآمدهای بانک خواهد شد. در این حالت، تورم تأثیر منفی بر کیفیت دارایی‌های بانک خواهد داشت. (پاسیوراس و کاسمیرو^۱، ۲۰۰۷).

۵. نتایج تجربی

۵-۱. آزمون مانایی

آزمون مانایی، یکی از معمولی‌ترین آزمون‌هایی است که امروزه برای تشخیص مانایی (سکون) یک فرایند سری زمانی مورد استفاده قرار می‌گیرد. اساس آزمون ریشه واحد، بر این منطق استوار است که وقتی در یک فرایند خود رگرسیون مرتبه اول باشد، در آن صورت، سری ناماناست. در این پژوهش از آزمون هادری^۲ برای آزمون ریشه واحد متغیرهای مدل استفاده شده است. در این آزمون، قاعده آماری تصمیم‌گیری به صورت زیر تنظیم می‌شود:

$$H_0: \Phi = 1 \Leftrightarrow \text{وجود ریشه واحد}$$

$$H_1: \Phi < 1 \Leftrightarrow \text{عدم وجود ریشه واحد}$$

در این آزمون، روند بررسی مانایی به یک صورت است و با رد H_0 عدم مانایی رد می‌شود و بیانگر مانایی متغیر است. بنابراین با رد فرضیه H_0 نامانایی یا ریشه واحد رد، و مانایی پذیرفته می‌شود. متغیر یا در سطح و یا با یک تفاضل و یا با دو تفاضل، مانا می‌شود که برای تشخیص این قسمت به احتمال (Prob) آن توجه می‌شود که می‌باید از ۵ درصد کوچکتر باشد. مطابق با نتایج بدست آمده در جدول شماره ۲، کلیه متغیرها مانا می‌باشند.

---

1. Pasiou & Kosmidou
2. Hadri

جدول ۲. نتایج آزمون ریشه واحد کلیه متغیرهای مورد مطالعه

متغیرها	Hadri Z-stat	
	سطح احتمال	آماره محاسبه شده
نسبت کیفیت دارایی	۰/۰۰	۶/۳۲
نسبت وام‌های سررسید گذشته	۰/۰۰	-۳۹/۱۸
نسبت وام‌های معوق	۰/۰۰	۶/۶۰۲
نسبت وام‌های مشکوک الوصول	۰/۰۰	۶/۰۰۷
نرخ رشد وام	۰/۰۰	۶/۵۶۲
اندازه بانک	۰/۰۰	۲/۹۳۹
رشد تولید ناخالص داخلی	۰/۰۰	۶/۲۶
نرخ تورم	۰/۰۰	۸/۸۵
نسبت سرمایه به دارایی	۰/۰۰	۷/۲۸
نسبت سپرده به دارایی	۰/۰۰	۷/۷۵۷
نسبت وام به دارایی	۰/۰۰	۴/۹۴

منبع: یافته‌های تحقیق

۲-۵. نتایج برآورد الگو

در معادله رگرسیونی مدل، به دنبال بررسی تأثیرات رشد وام‌دهی بر نسبت کیفیت دارایی با توجه به متغیرهای تأثیرگذار بر آنها پرداخته شده است. در جدول ۳، تأثیر رشد وام‌دهی بر نسبت کیفیت دارایی است و در جدول ۴ با در نظر گرفتن شاخص‌های مرتبط با نسبت کیفیت دارایی‌ها از جمله: نسبت وام‌های مشکوک الوصول، نسبت وام‌های معوق و نسبت وام‌های سررسید گذشته، به بررسی این موضوع پرداخته شده است. در جدول ۳ تخمین‌های مختلف در ستون‌های جدول در نظر گرفته شده است تا بررسی قوت معنی‌داری ضرایب تخمین زده شده، نشان داده شود. با در نظر گرفتن و یا در نظر نگرفتن متغیرها در مدل، باید معنی‌داری ضرایب حفظ شود و از این رو، برخی از تخمین‌های مختلف در جدول، مورد بررسی قرار گرفته‌اند.

مدل برای تخمین روابط میان متغیرهای مستقل و متغیرهای وابسته تصریح شده است، و نتایج و یافته‌ها نیز در قالب دو جدول شماره ۳ و ۴ قابل مشاهده می‌باشند. مطابق با نتایج به دست آمده از تخمین‌ها، متغیر نسبت سرمایه به دارایی، ارتباط

معنادار و معکوسی با شاخص کیفیت دارایی دارد. به این صورت که با افزایش سرمایه بانک‌ها، میزان مطالبات غیرجاری کاهش، و در نتیجه، افزایش سرمایه بانک‌ها منجر به کیفیت بهتر دارایی‌های بانک می‌شود. بانک‌ها موظفند براساس مقررات، نسبت مناسبی را بین سرمایه و ریسک موجود در دارایی‌های خود برقرار کنند. کارکرد اصلی سرمایه بانکی، حمایت و جلوگیری از ورشکستگی بانک در مقابل زیان‌های غیرمنتظره و حمایت از سپرده‌گذاران و اعتباردهندگان است. این سرمایه، به بانک اجازه می‌دهد هنگام رویارویی با مشکلات اقتصادی، توانایی بازپرداخت تعهدات خود را داشته باشد؛ چراکه بانک‌ها به دلیل ماهیت خود، بسیار آسیب‌پذیرند و مشکلات آنها، فقط به زیان سهامداران آنها تمام نمی‌شود و کل سپرده‌گذاران را در برمی‌گیرد. در صورتی که این مشکلات جدی باشد، ممکن است کل اقتصاد از ناحیه مشکلات یک بانک زیان ببیند. به همین دلیل، بانک‌ها باید سرمایه کافی برای پوشش ریسک‌های ناشی از فعالیت خود داشته باشند. نسبت کفایت سرمایه باعث می‌شود زیان بانک به سپرده‌گذاران یا کل اقتصاد منتقل نشود و این زیان در سرمایه بانک جذب شود. در نتیجه، اعتماد عمومی به بانک‌ها حفظ شود. همچنین با داشتن میزان سرمایه مناسب، بانک‌ها می‌توانند در مقابل زیان‌های ناشی از عدم پرداخت وام‌های اعطا شده (تسهیلات غیر جاری)، شرایط نامساعد بازار و برخی تنگناهای عملیاتی ایستادگی کنند و زمان بیشتری برای بررسی مشکلات و مواجهه صحیح با آنها را در اختیار داشته باشند.

متغیر اندازه بانک در هر تخمین در جدول‌های فوق، تأثیر معنادار و مثبتی بر شاخص کیفیت دارایی در شبکه بانکی کشور دارد. هر چه بانک‌ها بزرگتر باشند، وام‌دهی بیشتری انجام می‌دهند و بالطبع با افزایش میزان وام‌دهی، افزایش مطالبات غیر جاری نیز خواهیم داشت و در نهایت، منجر به کاهش کیفیت دارایی‌های بانک می‌شود.

از دیگر متغیرهای مؤثر بر کیفیت دارایی بانک‌ها، نسبت وام‌ها می‌باشد. این نسبت از طریق تقسیم وام‌های اعطایی به مجموع دارایی‌ها محاسبه می‌شود و نشان می‌دهد که چه درصدی از مجموع دارایی‌ها به صورت وام در اختیار متقاضیان قرار گرفته است. تخمین‌ها رابطه مثبت بین نسبت وام‌ها و تسهیلات غیر جاری را تأیید می‌کند. با افزایش نسبت وام‌ها مسلماً ریسک افزایش عدم بازپرداخت تسهیلات افزایش می‌یابد، که این افزایش منجر به افزایش نسبت تسهیلات غیر جاری می‌گردد. نسبت تسهیلات

غیرجاری، رابطه معکوس با کیفیت دارایی‌های بانک دارد؛ به این صورت که افزایش میزان تسهیلات غیرجاری از کیفیت دارایی‌ها می‌کاهد و برعکس، کاهش تسهیلات غیرجاری، منجر به بهبود کیفیت دارایی‌های بانکی می‌گردد. همین رابطه را می‌توان به نسبت رشد وام تعمیم داد؛ به این صورت که افزایش وام دهی، منجر به افزایش رشد وام خواهد شد و همان طور که در تخمین‌ها، رابطه معنادار و مثبتی میان رشد وام و تسهیلات غیر جاری نشان داده شده است، افزایش رشد وام، منجر به افزایش میزان تسهیلات غیرجاری و در نهایت، منجر به کاهش کیفیت دارایی‌ها خواهد شد.

جدول ۳. نتایج تخمین مدل

متغیر	تخمین ۱		تخمین ۲		تخمین ۳	
	ضریب	آماره t	ضریب	آماره t	ضریب	آماره t
نسبت کیفیت دارایی با یک وقفه	۰/۲۰۶	۳/۵۳	۰/۲۸	۱۲/۰۳	۰/۲۹۶	۱۷/۹
رشد وام	-	-	۰/۰۶۳۲	۴/۹۶	۰/۰۶۷۱	۲/۴۴
اندازه بانک	۰/۰۴۷۶	۳/۷۶	۰/۰۵۱	۵/۹۳	۰/۰۲۶۵	۳/۰۴
رشد تولید ناخالص داخلی	-۰/۰۰۵۰۵	-۱/۹۹	-۰/۰۰۴۳۴۸	-۱/۷	-	-
نرخ تورم	-	-	-	-	۰/۰۰۰۳۱۵	۱/۹۹
نسبت سرمایه به دارایی	-۰/۰۹۵	-۱/۵۵	-۰/۱۰۱۲	-۳/۶۴	-۰/۱۷۰۷	-۱۱/۰۵
نسبت سپرده به دارایی	۰/۰۹۰۱۵	۵/۸۴	۰/۱۴۶	۶/۵۷	۰/۱۴۴	۲/۳۷
نسبت وام به دارایی	۰/۱۵۷۳	۵/۸۳	-	-	-	-
آماره سارگان	۲۲/۵۸	۰/۲۰۶۹	۱۶/۰۵	۰/۵۸۸	۱۸/۲۸	۰/۵۰۳

منبع: یافته‌های تحقیق

برای بررسی اعتبار ماتریس ابزارها نیز در این پژوهش از آزمون سارگان استفاده شده است. شایان ذکر است که آماره سارگان از محدودیت‌های از پیش تعیین شده برای تعیین هر نوع همبستگی بین ابزارها و خطاها استفاده می‌کند. برای اینکه ابزارها معتبر باشند، باید بین ابزارها و جملات خطا هیچگونه همبستگی وجود نداشته باشد. در این آزمون، فرض اصلی (فرضیه صفر) بر آن است که ابزارها تا آنجا معتبر هستند که با خطاها در معادله تفاضلی مرتبه اول همبسته نباشند. مردود نشدن این فرض می‌تواند

شاهد مناسبی دال بر مناسب بودن اعتبار ابزارها باشد. به بیان دیگر، در این حالت، متغیرهای ابزاری استفاده شده با پسماندها همبسته نیستند و می‌توان نتیجه گرفت که ابزارهای مورد استفاده برای برآورد، از اعتبار لازم برخوردارند.

جدول ۴. نتایج تخمین مدل

متغیر	تخمین ۱		تخمین ۲		تخمین ۳	
	ضریب	آماره t	ضریب	آماره t	ضریب	آماره t
نسبت کیفیت دارایی با یک وقفه	۰/۱۳۴	۶/۱۸	۰/۱۸۲۴	۱۴/۸۲	۰/۶۷	۷/۷۵
نسبت وام‌های سررسید گذشته با یک وقفه	۱/۱۵۳	۱۵/۴	-	-	-	-
نسبت وام‌های معوق با یک وقفه	-	-	۰/۶۵۴	۹/۷۱	-	-
نسبت وام‌های مشکوک الوصول با یک وقفه	-	-	-	-	۰/۲۴۳۳	۲/۵۴
رشد وام	۰/۰۰۷	۲/۶۴	۰/۰۴۵	۱/۸	۰/۰۴۶۸	۱/۹۴
اندازه بانک	۰/۰۲۰۰۷	۳/۲۳	۰/۰۰۱۲۲	۲/۱۱	۰/۰۰۹۵۷	۰/۰۰۴۹
رشد تولید ناخالص داخلی	-	-	-	-	-۰/۰۰۵۶۱۶	-۳/۱۸
نرخ تورم	۰/۰۰۰۱۸۶	۱/۵۹	۰/۰۰۰۲۶۲	۱/۴۵	-۰/۰۰۰۳۷۳	۲/۰۸
نسبت سرمایه به دارایی	-	-	-	-	-۰/۰۱۷۹	-۱/۸۵
آماره سارگان	۱۸/۵۸	۰/۴۸	۲۱/۷۲	۰/۲۹۸	۱۷/۶۸	۰/۴۰

منبع: یافته‌های تحقیق

نتایج برآورد مدل با توجه به روش گشتاورهای تعمیم یافته با ترکیبات مختلفی از متغیرهای وابسته، در جداول فوق ارائه شده است. همان‌گونه که مشاهده می‌شود، احتمال مقدار آماره آزمون سارگان در تمام تصریح‌ها نشان می‌دهد که بین ماتریس ابزارها و اجزای اختلال هیچگونه همبستگی وجود ندارد. بنابراین می‌توان چنین نتیجه گرفت که ابزارهای مورد استفاده در تمامی تصریح‌ها از اعتبار لازم برای تخمین مناسب برخوردارند. با توجه به ضرایب به دست آمده در هر تصریح‌های مدل، وام‌های سررسید

گذشته و معوق و وام‌های مشکوک الوصول با یک تأخیر در مدل وارد شده‌اند که نشان می‌دهد هریک از اجزای شاخص کیفیت دارایی جداگانه، دارای چه تأثیری بر شاخص کیفیت دارایی اند. این شاخص‌ها دارای رابطه مثبت شاخص کیفیت دارایی هستند. بین^۱ (۲۰۰۳) و داش و کبرا^۲ (۲۰۱۰) شواهدی مشابه با این موضوع در مطالعات خود ارائه داده اند.

متغیر بعدی، نسبت سپرده‌ها به دارایی است. در واقع، این نسبت نشان می‌دهد که بانک چند درصد از سپرده‌های جذب شده از عموم مردم را تبدیل به سپرده‌هایی نموده است که از محل آنها می‌تواند سود کسب نموده و درآمدهای مشاع خود را افزایش دهد. نسبت کل سپرده‌ها به کل دارایی‌ها به عنوان متغیر نسبت نقدینگی استفاده شده و همان طور که انتظار می‌رود، تأثیر معنادار و مثبت بر مطالبات غیر جاری دارد. بدین معنی که با افزایش نسبت سپرده‌ها به کل دارایی‌های یک بانک، میزان وام دهی آن افزایش پیدا می‌کند. فرایند اثرگذاری سیاست پولی از طریق مکانیسم کانال وام دهی بانکی، بدین صورت است که اعمال سیاست پولی انقباضی موجب کاهش سپرده‌های بانکی شده و به تبع آن، اعتبارات بانکی کاهش می‌یابد. کاهش اعتبارات بانکی باعث کاهش مطالبات غیر جاری خواهد شد. در واقع، سیاست پولی انقباضی، موجب کاهش سپرده‌های بانکی شده و کاهش تسهیلات و کاهش مطالبات غیرجاری و به دنبال آن، بهبود کیفیت دارایی می‌شود. عکس این حالت، زمانی اتفاق می‌افتد که سیاست پولی انبساطی اعمال گردد. متغیر بعدی که یکی از متغیرهای کلان اقتصادی می‌باشد، متغیر نرخ رشد تولید ناخالص داخلی است. همان طور که مشاهده می‌شود، تأثیر نرخ رشد تولید ناخالص داخلی، معنادار و معکوس می‌باشد.

مطابق با نتایج، اثر منفی رشد اقتصادی بر شاخص کیفیت دارایی به دست آمده است و به این صورت، می‌تواند قابل توجیه باشد که رشد اقتصادی در کشور منجر به رونق اقتصادی در کشور می‌شود و در نتیجه، کسب و کارهای بنگاه‌های اقتصادی رونق یافته و افراد حقیقی و حقوقی که از بانک‌ها تسهیلات دریافت کرده‌اند، قادر به بازپرداخت وام‌ها در سررسید تعیین شده خواهند بود. به این ترتیب، میزان مطالبات

---

1. Pain

2. Dash & Kabra

غیر جاری بانک‌ها کاهش و کیفیت دارایی بانک‌ها بهبود خواهد یافت؛ که نشان می‌دهد در اقتصاد پروتوق، جایی که فعالیت‌های اقتصادی سریع رخ می‌دهد، وام‌گیرندگان بانک قادرند که بازده کافی تولید کنند که آنها را قادر می‌سازد تعهدات وامی خود را برآورده سازند. این فرایند بیانگر آن است که کیفیت دارایی بانک کمتر احتمال دارد در طول دوره رشد اقتصادی تضعیف شود.

همان‌گونه که در تخمین‌ها نشان داده شده است، بین تورم و تسهیلات غیرجاری، رابطه مثبت و بین تورم و کیفیت دارایی‌های بانک، رابطه منفی وجود دارد. به این صورت که با افزایش نرخ تورم، قدرت بازپرداخت وام‌های دریافت شده از سوی مشتریان کاهش یافته و در نتیجه، میزان تسهیلات غیرجاری در بانک‌ها افزایش می‌یابد. افزایش تسهیلات غیرجاری نیز در نهایت، منجر به کاهش کیفیت دارایی‌های بانکی می‌گردد. این حاکی از آن است که افزایش تورم، به تضعیف در کیفیت پرتفوی وام‌بانکی منجر می‌شود. از لحاظ نظری، افزایش سطح تورم، قدرت خرید مصرف‌کننده، مقدار کالا و خدمات مصرفی آنها را کاهش می‌دهد. این روند روی مصرف‌کننده که به سادگی کالاها را برای تولید بازده کافی برای خدمات وام به گردش درمی‌آورد، تأثیر می‌گذارد. بنابراین در دوره‌ای از فشارهای تورمی بالا، بیشتر احتمال دارد که کیفیت دارایی بانک تضعیف گردد.

۶. نتیجه‌گیری

برای افزایش پایداری بازارهای مالی، پژوهشگران عواملی را که بر روی کیفیت پرتفوی وام‌بانکی به طور عمده در اقتصاد توسعه یافته تأثیر گذاشته است، دنبال می‌کنند. با توجه به اهمیت مطالبات معوق در شبکه بانکی، بررسی کیفیت دارایی‌ها در ایران در شبکه بانکی کشور لازم به نظر می‌رسد.

از این رو در این تحقیق، با تعریف جدیدی از شاخص کیفیت دارایی‌ها، به بررسی این موضوع پرداخته شده است. این تحقیق به مقامات نظارتی و مدیریت بانک و دیگر اقتصادهای در حال ظهور، شاخص‌های مناسبی برای مطلع ساختن از تصمیمات سیاسی در بهبود عملکرد پرتفوی وام‌سیستم بانکی ارائه می‌دهد. در این مدل، از داده‌های بانکی کشور ایران استفاده شده است. در این مطالعه، شواهد اولیه بر روی

مشخصه های بانکی که عملکرد وام بانک در یک بازار بانکی در حال ظهور را علاوه بر فاکتورهای اقتصاد کلان شناخته است، تشریح می‌کند.

یافته‌های مطالعه برای نظارت و مدیریت بانک و دیگر اقتصادهای در حال ظهور معنی خاصی دارد. ابتدا، شناسایی عوامل تعیین کننده خاص کیفیت دارایی های بانکی، مبنایی را برای برخی از نظارت‌های مدیریتی توسط مقامات نظارتی فراهم می‌کند. چرا که مدیریت بر چنین فاکتورهایی کنترل دارد. مهم تر اینکه، تلاش برای بهبود رقابت در صنعت بانکداری باید توسط توسعه داده مخزن اطلاعاتی برای نظارت بر رفتار بازپرداخت وام گیرنده، حمایت شود. از آنجایی که نظارت رفتار وام گیرنده در بازارهای متمرکز ساده و کمتر هزینه بر است، تقویت اداره وام و اعتبار به تازگی تأسیس شده باید هر عدم تعادل اعتباری را که در بازار رقابتی نمود می‌یابد را بررسی کند. برای مدیریت بانک، فاکتورهای شناخته شده در این مطالعه به مطلع ساختن تصمیمات سیاسی در بهبود مکانیسم ارزیابی اعتباری برای بهبود کیفیت پرتفوی وام بانکی کمک می‌کند. در پایان، این مطالعه به منظور بازارهای بانکداری در حال ظهور برای تضمین صحت سیستم های مالی، ابزارهایی را ارائه می‌دهد.

منابع

- احمدیان، اعظم. (۱۳۹۱). ارزیابی عملکرد صنعت بانکداری در ایران (مقایسه سال‌های ۱۳۸۹ و ۱۳۹۰). تهران: پژوهشکده پولی و بانکی.
- امیرلو، معصومه و لطیف، بیژن. (۱۳۹۲). عوامل تعیین کننده مطالبات معوق در نظام بانکی ایران. پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه الزهراء، دانشکده علوم اجتماعی و اقتصادی.
- امینیان، حمیدرضا. (۱۳۹۳). تحقیقی پیرامون ارزیابی سلامت مالی بانک های تجاری و غیر تجاری شبکه بانکی کشور در چارچوب الگوی کامل (CAMEL). پایان نامه کارشناسی ارشد حسابداری، دانشگاه آزاد اسلامی واحد شاهرود، دانشکده علوم انسانی.
- تاجیک، مهدی. (۱۳۹۲). مطالبات معوق بانکی: علل و راه کارها. گزارش نظرسنجی از هیات نمایندگان اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی ایران.

- تک دهقان، گلجهان. (۱۳۷۹). بررسی تأثیر متغیرهای کلان اقتصادی بر مطالبات معوق بانک صادرات ایران (حجم نقدینگی و تولید ناخالص داخلی). پایان نامه مقطع کارشناسی ارشد، دانشگاه آزاد اسلامی، دانشکده اقتصاد و حسابداری.
- حیدری، هادی؛ زواریان، زهرا و نوربخش، ایمان. (۱۳۸۹). بررسی اثر شاخص های کلان اقتصادی بر مطالبات معوق بانک ها. *نشریه پول و اقتصاد*، تابستان، دوره ۲، شماره ۴: ۱۹۱-۲۱۹.
- ذوالنوریان، مهدی. (۱۳۸۹). آسیب شناسی علل و عوامل ایجاد و افزایش مطالبات معوق بانک ها. *نشریه بانک و اقتصاد*، اسفند، شماره ۱۱۲: ۵۰-۵۲.
- روزنامه دنیای اقتصاد. رفتارشناسی وام دهی بانک ها. ۱۵ شهریور ۱۳۹۴، شماره ۳۵۷۲.
- شعبانی، احمد و جلالی، عبدالحسین. (۱۳۹۰). دلایل گسترش مطالبات معوق در نظام بانکی ایران و بیان راهکارهایی برای اصلاح آن. *فصلنامه برنامه ریزی و بودجه*، دوره ۱۶: ۱۸۸-۱۵۵.
- طباطبائی فر، ماندانا. (۱۳۸۹). شناسایی و تبیین عوامل و مولفه های مؤثر بر ایجاد مطالبات معوق از دیدگاه کارشناسان و مشتریان نظام بانکی (مطالعه موردی: شعب بانک ملی استان هرمزگان). پایان نامه کارشناسی ارشد. دانشگاه تهران.
- عباسقلی پور، محسن. (۱۳۸۹). عوامل مؤثر بر بهبود عملکرد بانک ها. *ماهنامه بانک و اقتصاد*، شماره ۱۰۶: ۲۴-۳۵.
- علمی، محمدرضا. (۱۳۸۹). بررسی عوامل مؤثر در ایجاد مطالبات غیرجاری در بانک توسعه صادرات ایران و ارائه و راهکارهایی مناسب جهت کاهش نسبی آن. پایان نامه کارشناسی ارشد. دانشگاه تهران.
- فرح بخش محمدی، سید محمدعلی. (۱۳۸۰). بررسی ارتباط بین اطلاعات اعتباری و مطالبات معوق بانک (مطالعه موردی بانک ملی ایران). پایان نامه کارشناسی ارشد. موسسه عالی بانکداری ایران.

- گودرزی، فرزانه. (۱۳۸۴). بررسی علل وعوامل معوق شدن وامهای پرداختی مطالعه موردی بانک رفاه کارگران طی دوره ۷۰-۱۳۶۰. پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه آزاد اسلامی، دانشکده اقتصاد و حسابداری.
- محمدی، تیمور و محمدزاده، پرویز. (۱۳۸۹). اقتصادسنجی. تهران: بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران.
- هاشمی نودهی، میر مجتبی. (۱۳۷۷). بررسی علل ایجاد مطالبات معوق و سررسید گذشته تسهیلات بانک مسکن طی دوره ۱۳۷۶-۱۳۶۵. پایان نامه کارشناسی ارشد، مؤسسه عالی بانکداری ایران.
- Abdelkader, B. & Neila, B. & Sana, J. (2009). Banking Supervision and Nonperforming Loans: Across-Country Analysis. *Journal of financial Economic Policy*. 1: 286-319.
- Alhassan, A. L., Kyereboah-Coleman, A., & Andoh, C. (2014). Asset Quality in a Crisis Period: An Empirical Examination of Ghanaian Banks. *Review of Development Finance*, 4(1), 50-62.
- Angelos, V. & Vasilios, L. (2012). Macroeconomic and Bank-Specific Determinants of Non-performing Loans in Greece: A Comparative Study of Mortgage, Business and Consumer Loan Portfolios. *Journal of Banking & Finance*, 36(4), 1012-1027.
- Baboucek, I., & Jancar, M. (2005). *Effects of Macroeconomic Shocks to the Quality of the Aggregate Loan Portfolio*. Czech National Bank.
- Bofondi, M., & Ropele, T. (2011). Macroeconomic Determinants of Bad Loans: Evidence from Italian Banks. Bank of Italy Occasional Papers, No. 89.
- Dash, M. K., & Kabra, G. (2010). The Determinants of Non-Performing Assets in Indian Commercial Bank: An Econometric Study. *Middle Eastern Finance and Economics*, 7(2), 94-106.
- Daumont, R., Le Gall, F., & Leroux, F. (2004). *Banking in Sub-Saharan Africa: What Went Wrong?* (No. 2004-2055). International Monetary Fund.
- De Bock, R., & Demyanets, M. A. (2012). *Bank asset quality in Emerging Markets: Determinants and Spillovers* (No. 12-71). International Monetary Fund.

- Ezeoha, A. E. (2011). Banking Consolidation, Credit Crisis and Asset Quality in a Fragile Banking System: Some Evidence from Nigerian Data. *Journal of Financial Regulation and Compliance*, 19(1), 33-44.
- Fofack, H. (2005). Nonperforming Loans in Sub-Saharan Africa: Causal Analysis and Macroeconomic Implications. *World Bank Policy Research Working Paper, No. 3769, November*.
- Gavin, M., & Hausmann, R. (1996). *Sources of Macroeconomic Volatility in Developing Economies*. IADB Working Paper (Washington: Inter-American Development Bank).
- Hu, J. L., & Li, Y. (2004). Ownership and nonperforming loans: Evidence from Taiwan's banks. *The Developing Economies*, 42(3), 405-420.
- Jimenez, G., & Saurina, J. (2006). Credit Cycles, Credit Risk, and Financial Regulation. *Int. J. Central Bank*. 2: 65-98.
- Kalirai, H., & Scheicher, M. (2002). Macroeconomic Stress Testing: Preliminary Evidence for Austria. *Financial Stability Report*, (3), 58-74.
- Kapur, I., Schiff, J. A., Hadjimichael, M. T., Szymczak, P., & Hilbers, P. L. C. (1991). *Ghana; Adjustment and Growth, 1983-91* (No. 86). International Monetary Fund.
- Keeton, W. R. (1979). *Equilibrium Credit Rationing*. Garland, New York.
- Keeton, W. R. (1999). Does Faster Loan Growth Lead to Higher Loan Losses?. *Economic Review-Federal Reserve Bank of Kansas City*, 84(2), 57.
- Keeton, W. R., & Morris, C. S. (1987). Why Do Banks' Loan Losses Differ?. *Economic Review-Federal Reserve Bank of Kansas City*, 72(5), 3.
- Khemraj, T., & Pasha, S. (2009). The Determinants of Non-Performing Loans: An Econometric Case Study of Guyana. MPRA Paper. (53128).
- Klein, N. (2013). Non-Performing Loans in CESEE: Determinants and Macroeconomic Performance IMF Working Paper. WP13/72.

- Louzis, D. P., Vouldis, A. T., & Metaxas, V. L. (2012). Macroeconomic and Bank-Specific Determinants of Non-Performing Loans in Greece: A Comparative Study of Mortgage, Business and Consumer Loan Portfolios. *Journal of Banking & Finance*, 36(4), 1012-1027.
- McDonald, C. & Valentine, F. (2009). The Determinants of Commercial Bank Profitability in Sub-Saharan Africa. IMF Working Paper.
- Pain, D. (2003). The Provisioning Experience of the Major UK Banks: A Small Panel Investigation. Working Paper No. 177. Bank of England.
- Pasiouras, F., & Kosmidou, K. (2007). Factors Influencing the Profitability of Domestic and Foreign Commercial Banks in the European Union. *Research in International Business and Finance*, 21(2), 222-237.
- Rajan, R., & Dhal, S.C. (2003). Non-performing Loans and Terms of Credit of Pub-Lic Sector Banks in India: An Empirical Assessment. *Reserve Bank India Occasional Pap.* 24 (3): 81-121.
- Salas, V., & Saurina, J. (2005). Credit Risk in two Institutional Regimes: Spanish Commercial and Savings Banks. *Journal of Financial Services Research*, 22(3), 203-224.
- Sinkey, J. F., & Joseph, F. (1991). Loan-Loss Experience and Risk-Taking behavior at Large Commercial Banks. *Journal of Financial Services Research*, 5(1), 43-59.
- Stiglitz, J. E., & Weiss, A. (1981). Credit Rationing in Markets with Imperfect Information. *The American Economic Review*, 71(3), 393-410.
- Stiglitz, J.E., & Weiss, A. (1981). Credit Rationing in Markets with Imperfect Information. *Am. Econ. Rev.* 71: 393-410.